

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül eső országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt; kétszáz szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961. sz. intézendők.

Magyarország m. t. képviselőházához
a magyarhoni ág. hitv. ev. egyetemes egyház kérvénye,^{*)}
melyben a gymnáziumi és reáliskolai oktatásról szóló törvényjavaslatot módosítani kéri.

A magyarországi ágost. hitv. evang. egyház mindenkor egyik legszebb és legfontosabb feladatának ismerte az 1791. 26. törvényezikkkel újabb biztosított önkormányzati jogát és rendelkezési szabadságát a hazai közművelődés érdekében érvényesíteni.

Azon szolgálatok, melyeket az egyházunk által tetemes áldozatokkal fenntartott iskolák, a nemzeti irányú közművelődésnek tettek, tanuskodnak arról, hogy feladatunknak megfelelni igyekeztünk; de tanuskodnak egyszersmind arról, hogy a magyar prot. egyház céljai s érdekei, hazánk közművelődési érdekeivel azonosak.

Ezen meggyőződésben örömmel üdvözlünk, üdvözlünk és készséggel támogattunk s támogatunk minden oly lépést, mely a hazai közoktatás biztos alapokra fektetésére és fejlesztésére irányul, de egyszersmind lehetetlen volt szem elől tévesztenünk, hogy a helyes reform főbiztosítéka épen az 1791. évi 26. törvényezikkben lefektetett szabad tanítás és taníttatás elvében rejlik, és hogy önkormányzati jogunk és szabadságunk sértetlen fentartása, a nemzeti kultúra fejlesztésének, úgy mint a multban továbbra is biztos alapja.

Ezen meggyőződésünk által vezéreltetve vettük már 1877-ben e célra kiküldött bizottságunk által vizsgálat és tárgyalás alá, a gymnáziumi és reáliskolai oktatásról a magas kormány által akkor előterjesztett javaslatot s mig egyfelől örömeinknek adtunk kijezést, hogy a magas kormány valahára komolyan hozzáfogott azon visszaélések és rendtelenségek megszüntetéséhez, melyek a különböző jellegű tanodáknál, épen alkalmas törvény hiányá-

^{*)} E kitűnően szerkesztett kérvényt lapunk szűk terjedelme miatt nem közöltük eddig. Szerk.

ban országszerte mutatkoznak; más részről komoly aggodalmaink voltak azon irány miatt, mely önkormányzati jogunk sérelmére vezetett volna.

Hasonlóképp egyházunk szempontjából ugyan, de azon tudatban, hogy a magyar prot. egyház céljai s érdekei, hazánk közművelődési érdekeivel azonosak, vettük a gymnáziumi és reáliskolai oktatásról legutóbb előterjesztett törvényjavaslatot tárgyalás és vizsgálat alá, és midőn ennek folytán észrevételeinket és kívánalmainkat a mélyen tisztelt képviselőház elé terjeszteni kötelességünknek ismerjük, ez által egyszersmind a hazai közművelődés ügyének igyekszünk szolgálni.

Ezuttal is első sorban örömeinknek adunk kifejezést, hogy valóságos elnézés a hazai közoktatás általános törvény által való rendezése iránt táplált óhajunk, mely rendezést mult évi közgyűlésünkön is, midőn a főfelügyeleti jog különrendezésének szándékáról értesültünk, sürgettünk.

Tesszük ezt annyival inkább, mert ekkép megóva látjuk az 1791. 26. törvényezikk azon szabadságunk biztosítékát képező rendelkezését, mely szerint a coordinatio literariae institutionis csak általános köztörvény alapján alkalmazható egyházunkra.

Örömmel tapasztaltuk azt is, hogy a korábbi javaslatnak egy némely, önkormányzati jogaink élénk sérelmével járó határozománya, a jelenlegi javaslatban elejtetett; sajnosan látjuk azonban, hogy a jelenlegi javaslatban is számos oly határozomány foglaltatik, mely egyházunk békekötéseken alapuló törvényesen biztosított önkormányzati jogával és szabadságával ellenkezik.

A törvényjavaslat egyik vezéreszméje, hogy az állam főfelügyeleti jogát tanodáink felett is gyakorolja. Mi ezen az 1791. 26. törvényezikkben is fentartott jog előtt mindig tisztelettel meghajlunk, de kénytelenek vagyunk kijelenteni, hogy a főfelügyeleti jognak oly értelmezését, minő a törvényjavaslat néme'y pontjaiban jelentkezik, sem egyhá-

zunk történelmi multjával, sem iskoláink jelen s jövőendő érdekeivel összeegyeztethetőnek nem találjuk.

Szívesen elismerjük mi az államkormány azon jogát, hogy önkormányzati jogainkba nem ütköző módon, tanodáink szellemi s anyagi állapotáról magának biztos tudomást szerezhessen, de nem ismerhetjük el a főfelügyeleti jogot oly értelműnek, hogy e czímen az államkormány rendelkezési joggal nyulhasson be iskoláink belügyeibe, vagy megadható, de meg is tagadható engedélyektől tehesse függővé jogaink gyakorlatát.

Mi azt hisszük, hogy az állam jól felfogott érdeke csak kettőt követelhet meg a mi felekezeti intézetünktől; jelesül azt, hogy: azok az állam magasabb érdekeit semmiféle körülmények közt ne veszélyeztessék és azt, hogy a korrallal haladva, azután is oly bű és méltó tényezői legyenek a nemzeti kulturának, mint voltak a multban.

Ugyanazért mi méltánytalannak tartjuk a törvény minden oly intézkedését, mely a belső iskolai életet, az oktatás szellemét, irányát s szabad fejlődését korlátozná.

A jelzett elvi szempontokból méltó aggodalmat kelt mindjárt a törvényjavaslat 1. §-a viszonyítva a 3. §-hoz s az V-ik fejezet címéhez.

Az 1. §-ban kimondatván ugyanis, hogy az állam a középtanodák felett részint rendelkezési, részint felügyeleti joggal bír, a 3. §-ban a hitfelekezetek s a törvényhatóságok által fenntartott iskolákra nézve az mondatik, hogy ezek felett „mennyiben illeti az államot, illetőleg a közoktatásügyi minisztert a főfelügyelet mellett rendelkezési jog is, az V. fejezet határozza meg.“

Az V. fejezetben pedig a prot. egyház alaptörvényileg biztosított önkormányzati jogaiból folyó külön szempont teljes mellőzésével, felekezeti iskoláink összefoglaltatnak s egy sorba helyeztetnek a törvényhatóságok, községek és magánosak által fenntartott oly iskolákkal, melyeknek történelmileg kifejlett jogalapjuk nincs. Ez annál feltűnőbb, mert a közoktatási miniszter rendelkezése alatt álló alapokból fenntartott iskolákra nézve mindig világos megkülönböztetés tartatik fenn az állami iskolákkal szemben, holott azon alapok jogi természete mindedig eldöntve nincs.

Igaz ugyan, hogy az V. fejezet egyes szakaszaiban fordulnak elő a hitfelekezeti iskolák jogi állásából folyó, egyes eltérő intézkedések, de ez nemcsak ki nem zárja, de sőt e törvényjavaslat említett szerkezete mellett, tért nyithat a főfelügyeleti jog oly értelmezésének, mely beavatkozásra s a

rendelkezési jog gyakorlására is ki volna terjeszthető.

Ily értelmezés lehetőségének kizárása s annak biztosítása végett, hogy a főfelügyeleti jog más módon s más terjedelemmel, mint eddig az 1791. 26. t. cz. alapján gyakoroltatott, ne gyakoroltassék: szükségesnek találjuk, hogy iskoláink önkormányzati alapokon nyugvó, történelmileg kifejlett állásával s egyszersmind a hitfelekezeti iskolákra nézve tett intézkedések belső okaival megegyezőleg az önkormányzati joggal bíró iskolákra vonatkozó összes intézkedések, külön fejezetben soroltassanak fel.

A 65. §. a testgyakorlatokra vonatkozó határozatokat kiterjesztvén a felekezeti iskolákra is, ezek közt czélszerűnek s helyesnek ismerjük mi is a katonai gyakorlatok behozatalát, de hogy ezeknek a fennforgó viszonyok közt meg is felelhessünk, okvetlen szükséges volna a 65. §-ban hivatkozott 33. §-nál az iránt intézkedni, hogy a hol a felekezet a czéllövésre szükséges helyiség és térnek nincs birtokában, erről az állam gondoskodik saját költségén.

Ugyancsak a 65. §-ban azonban, a második bekezdés szerint, a főfelügyelet határain messze túlmenő beavatkozás biztosítatnék a kormánynak s a kormányokkal járó változandóságot tekintve, tanodáink egyik legfontosabb érdeke ingatag alapra helyeztetnék.

Mert míg az állami iskolákra nézve a 6. §. szerint törvényben határozatnak meg a köteles tantárgyak a 65. §. szerint, ez a hitfelekezeti iskolákra nézve a kormányra bizatnék, úgy hogy az autonom felekezeti iskolákban a miniszter több hatalommal ruháztatnék fel, mint az államiakban.

Méltán igényelhetjük, hogy a köteles tantárgyakra nézve, akár az által, hogy ugyanazok állapittatnak meg, mint az állami iskolákra nézve, akár máskép, törvényben nyerjünk minden ingadozás és beavatkozás ellen biztosítékot.

A mi ugyanezen szakaszban a tanítandó ismeretek terjedelmét és mértékét illeti, van ugyan a kormányintézkedésekre nézve némi korlát felállítva, de hogy ez a szerkezet homályosságánál fogva, a közoktatás és saját iskoláink szabad fejlesztésének kárával, oly értelmezésre ne vezethessen, mintha az iskoláinkban magunk által alkalmazott mérték sem haladhatná meg az állami iskolákban alkalmazott mértéket: ennél fogva világosan kifejeztetni kérjük azon álláspontot, mely szerint az állam tőlünk a megszabott minimumnál többet ne követelhessen, azon autonom jogunk azonban, hogy a

minimumként meghatározott mértéknél többet szabassunk meg iskoláinkban, továbbra is fentartassék.

A 69. §. az épületekre, tanítási helyekre, a tanulók számára nézve iskoláinkra is kiterjesztvén a törvényjavaslat erre vonatkozó határozmányait, ezeknek mellőzését kérjük: mert ezen intézkedések ismét jogaink indokolatlan sérelmével járnak, másrészt pedig hazai viszonyainknak sem felelnek meg és csak folytonos meddő vitákra szolgáltatnak okot.

Közegészségügy szempontjából elég garantiát nyújt az orvosi vizsgálat és különben is ezen szempontnál nem annyira a tanulók száma, mint ezek, és a helyiség közti arány mérvadó. Ha azonban didaktikai tekintetből — daczára fennebbi kérelmünknek — szükségesnek tartatnék is a tanulók számának törvényben való meghatározása, akkor is okvetlen különbség volna teendő az alsóbb és felsőbb osztályok közt s amazoknál nagyobb szám volna megállapítható.

(Vége kör.)

A dunántuli ref. egyházkerületi közgyűlés által tett módosítvány a gymnáziumi és reáliskolai oktatásra vonatkozó törvényjavaslatra vonatkozólag.

V. Fejezet.

A magyarországi mindkét hitvallású evangélicusok (evangelici utriusque confessionis) által fenntartott nyilvános gymnáziumok és reáliskolákról.

62. §. A hazai mindkét hitvallású evangélicusok (evangelici utriusque confessionis) az 179°/₉₁. 26. t. cz. értelmében saját erejükből tarthatnak fenn és állíthatnak fel nyilvános gymnáziumokat és reáliskolákat, a következő §-okban foglalt feltételek mellett.

63. §. Idegen állam, az ország határain kívül székelő testület vagy külföldön lakó nem magyar állampolgár, semmi nemű középiskolákat sem állíthat s a már fennálló felekezeti gymnáziumok és reáliskolák, ugyszinte a felekezetek és egyházak is, külföldi államoktól és azok uralkodói kormányaitól segélyt és anyagi gyámolítást semmi esetben sem kérhetnek, sem el nem fogadhatnak. Egyesektől vagy társulattoktól is csak azon esetben, ha segélyező az intézet vezetésére és tanrendjére semminemű befolyást sem tart fenn magának, sem feltételt nem köt ki.

64. §. A 62. §-ban említett tanintézetek felett az illetők maguk rendelkeznek és gyakorolják az igazgatási jogokat a jelen törvény értelmében.

Ennél fogva a tanintézet vagyonaának kezeléséről, a tanerők alkalmazásáról és fizetéséről, a fegyelmi eljárásról az illetők maguk gondoskodnak.

65. §. A jelen törvénynek az osztályok és évfolyamok számát, a testgyakorlati oktatás szervezetét (a 33. §. szerint) és az évi szorgalomidő tartamát és idejét a fentartó testület állapítja meg.

A köteles tárgyakat s azokból az illető intézet egész tanfolyama alatt tanítandó ismeretek terjedelmét és mértékét, a tanrendet, a tantervet és tankönyveket, az illető tanintézetet fentartó testület hatósága állapítja meg.

66. §. A hitfelekezetek által fenntartott nyilvános közép iskolák tannyelve kizárólag magyar.

67. §. A hitfelekezetek főhatóságai kötelesek az általuk fenntartott nyilvános középiskolákban úgy a tanárookra, mint a tanulókra vonatkozó fegyelmi szabályzataikat (a fegyelmi eljárást is bele értve) az ezekben időnként eszközölt változtatásokat a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez tudomás végett fölterjesztetni, valamint a tanulókra vonatkozó fegyelmi szabályzatokat nyilvánosan is közzé tenni.

A testi fenyítékre vonatkozólag az 50. §-ban foglalt tiltó határozat minden nyilvános középiskolára nézve érvényes.

68. §. A legelső osztályokban fölvétel föltételeit, a fölvételi vizsgálat tárgyait és a megkívántató előismeretek mértékét azok határozzák meg, kiknek hatáskörébe a tanterv megállapítása tartozik, a fölvétel ideje a bevégzett 10 év a fölvételi díjak iránt a felekezeti hatóság határoz.

69. §. Az egy osztályba felvehető növendékek és a tanárok létszámát s az iskolai épületeket és tanítási helyiségeket, úgy szintén azok felszerelését, egészségügyi ellenőrzését, az illető intézetet fenntartó testület határozza meg, mégis tekintettel arra, hogy az igazgató-tanáron kívül legkevesebb annyi rendes tanár legyen, a hány osztály van az illető középiskolában, a növendékek száma 50—60-nál több ne legyen, az iskolai épületek egészséges helyen épültek, száraz, világos és kellőleg szellőztethető tan-, rajz- és tornatermekkel ellátva legyenek, végre hogy a 36. és 57. §-nak elég tétessék.

70. §. Az évközben egy tanintézetből a másikba átmenetelt, ugyanazon tanintézet alsóbb osztályából a felsőbb osztályába lépést, elégtelen tanjegyek kijavítását és az osztályösszevonást az országos törvényben megállapítandó módzatok keretén belül, az illető hitfelekezeti főhatóság adja meg s az így nyert bizonyítványok mindenhol érvényesek.

71. §. A tanárokat, a tanári oklevéllel bíró egyének közül, az intézetet fenntartó testület választja.

72. §. A tanárképzést illetőleg a hitfelekezetek jogosítva vannak, középiskolai tanárképző intézeteket szervezni, azokban a tanárképzés módját és rendét meghatározni, erre vonatkozó szabályzataikat kötelesek a vallás- és közoktatásügyi miniszternek tudomás végett előlegesen bemutatni.

A tanárképesítés módját, tanvizsgáló bizottság szervezetét és a tanári képesítő vizsgálat szabályzatát szintén kötelesek bemutatni a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak, annak ellenőrizhetése végett, hogy a tanárjelöltek-től követelt képzettség nem kisebb e, mint az állami tanárképesítésnél; a tannyelv itt is kizárólag magyar.

73. §. Kivételesen e középiskolákon is alkalmazhatók rendes tanároknak oly egyének, kik a jelen törvény 27-ik §-ának utolsó kikezdése értelmében a vallás- és közoktatásügyi min. által a tanári vizsgálat alól fölmentettek.

74. §. A középiskoláknál megállapítandó tanórák számát és a tanárok között a tanórák arányát az intézetet fennartó testület állapítja meg.

Párhuzamos osztályok állításával a tanerők száma is aránylagosan szaporítandó.

A vallástanításra hittani tanfolyamot végzett oly egyé-

*

nek meg lelkészek is alkalmazhatók, kik tanári oklevéllel nem bírnak.

75. §. (előbb 76.) A mindkét hitvallású felekezetek, az 1848. XX. s az 1868. LIII. t. cz. értelmében, a felekezetek lélekszáma s az ország népességi arányához viszonyítva, az állami évi költségvetésből, a hitfelekezetek által fentartandóknak és segélyezendőknak kijelölt középtanodáik (gymnázium és reáliskola) számára évenkénti államsegély-átalányban részesíttetnek.

76. §. (előbb 77.) A főfelügyeleti jognál fogva, jogában és tisztében áll, a vallás- és közoktatási miniszternek, a hitfelekezeti intézetekről, az illető felekezet főhatóságai útján:

a) statisztikai adatokat szerezni be.

b) Tanévenként jelentéseket kívánni, melyekben a tanrend és felosztás (hittani tárgyakat kivéve), tanárok létszáma, képesítése és működési köre, az osztályonkénti népesség, óraszám és az oktatás eredményei, valamint az érettségi s egyéb zárvizsgálatok kimutatások által feltüntetve legyenek.

c) A 65. §. értelmében megállapított tanrendszerben (a hittani tárgyakat kivéve) minden lényegesebb változásnak, valamint az iskola előbbi jellegében s tanfolyam köreiben történt minden változásnak a tanév végén bejelentését megkívánni.

d) A használt tan- és vezérkönyveket, legyenek azok nyomtatásban, vagy kéziratban (a hittaniakat mindazáltal kivéve) bekövetelni, azokat azon szempontból, nem foglalnak-e magokban állam-, alkotmány-, vagy törvényellenes tanokat vagy tételeket, megbíráltatni.

e) Az iskolai vagyonról és alapítványokról évenkénti sommás kimutatást kívánni be.

Mindezen adatok, jelentések, kimutatások és betérjesztések kívánatra, az illető főhatóság útján, a vallás és közoktatási miniszterhez nyújtandók be.

77. §. (előbb 78.) A főfelügyelet gyakorlása szempontjából, a vallás és közoktatási miniszter hitfelekezeti férfiaink által, bármikor meglátogathatja a felekezetek által fentartott középiskolákat, azoknak nyilvános vizsgálatain, csupán tudomás vétel végett jelen lehet, de rendelkezési joga nincs.

78. §. (e. 79) Különösen az érettségi vizsgálatokat illetőleg, melyek minden 8, illetve 9 osztályu nyilvános középiskolában évenként tartandók:

a hitfelekezetek által fentartott nyilvános középiskolákban az érettségi vizsgálaton az elnöklés a felekezeti főhatóság megbízottját illeti; a vallás és közokt. ü. m. azonban, általa kiküldendő prot. szakférfi által, esetről esetre jelen lehet, hogy magának az érettségi vizsgálat szabályszerű lefolyásáról egyenes tudomást szerezhessen. E végből az érettségi vizsgálatok tartásának ideje mindig jó előre bejelentendő. A vizsgálati utasítást, a felekezeti főhatóságok magok adják ki, de kötelesek azt a vallás- és közoktatási miniszternek bemutatni, annak ellenőrzése végett, hogy az érettségi vizsgálatokban követelt képzettség nem kisebb-e, mint az állami vezetés alatt álló hasonló tanintézetekben.

Egyebekben az érettségi vizsgálatokról szóló 58.—61. §-ok itt is érvényesek.

79. §. (e. 80) A tanárképesítő vizsgálatok tartása, tanárképző intézet és tanárvizsgáló bizottságot tartó hit-

felekezeti hatóságok részéről, előre bejelentetvén, a vallás- és közoktatási miniszter ezen vizsgálatokon is, általa kiküldendő prot. szakférfiak által jelen lehet, a vizsgálatok és tanképzés szabályszerű lefolyását ellenőrizheti.

A vizsgálatnak a magyar nyelv és irodalom minden esetre egyik tárgya. — A miniszter kiküldöttei a vizsgálat eredményéről a miniszterhez jelentést tesznek.

80. §. (e. 81.) Ha valamely középiskolában használt tan- vagy vezérkönyv, állam-, alkotmány-, vagy törvényellenes tanokat foglalna magában, joga és tisztje a vallás- és közoktatási miniszternek, annak használatát eltiltani, szükség esetén az állami hatóság illető közegei által annak összes példányait elkoboztatni, súlyosabb esetekben annak szerzője és használói ellen, a törvény rendes útján a büntető vizsgálatot és eljárást megindítani.

81. §. (e. 82.) Ha a kormány valamely középiskolában erkölcsi bajoknak, vagy államellenes iránynak jöne tudomásra s ezek ellenében az iskola illetékes hatóságai útján gyökeres orvoslás nem szerezhető, joga és kötelessége a vallás- és közoktatási miniszternek, az iskolát fentartó testület egyházi főhatóságához előrebocsátott megintés után, saját rendes vagy e célból különösen küldendő közege által megejtendő vizsgálat után, azon iskolától a vétkes egyének eltávolítását követelni, ellenők, a mennyiben a büntető törvények súlya alá eső cselekmény esete forogna fenn, a törvény rendes útján a büntető eljárást megindítani; sőt ha a baj az esetek eltávolítása által nem orvosolható, magának az iskolának egy időre, vagy véglegesen bezáratása iránt, ő felségéhez előterjesztést tenni.

Az egy időre bezáratni rendelt iskola vagyoni az illető felekezet kezelése alatt maradnak s a jövedelmek is tőkésíttetnek, míg a tapasztalt bajok gyökeres elhárítása után, az iskola újramegnyitása ő felségéhez teendő előterjesztésre megengedtetik.

Véglegesen bezáratni rendelt iskola vagyonáról és alapítványairól, a mennyiben az alapítók vagy jogutódai azokról az iskola megszűnése esetére nem rendelkeztek, az illető felekezeti hatóság meghallgatása mellett, a vallás- és közoktatási miniszter előterjesztésére és az 179° 91. XXVI. t. cz. szem előtt tartásával az illető intézetet fentartott felekezeti hatóság rendelkezik.

82. §. (e. 83) Ha az iskolavagyonról és alapítványokról szóló évenkénti kimutatásokból (77. §.) az tűnnék ki, hogy valamely alapítvány veszélyben forog, a vallás- és közoktatási miniszter m. az illető felekezeti hatóságot utasítja, hogy az alapítvány biztosításáról gondoskodjék.

83. §. (e. 84) Ha valamely prot. hitfelekezeti nyilvános középiskola általában a jelen törvény követelményeinek meg nem felelne, jogában áll a vallás- és közoktatási miniszternek, az illető iskola főhatóságához, legalább félévi időközökben, három ízben intézett megintés után, attól a nyilvánosság jogot elvonni.

Ily megintések, csak a jelen törvény hatályba léptétől számított két év letelte után kezdhetők.

A nyilvánossági jogtól megfosztott tanintézetek a magán-intézetek sorába helyeztetnek, e jelen törvény VI. fejezetében a magánintézetekre nézve megállapított intézkedések alá esnek.

84. §. (e. 85.) Ha bármelyik hitfelekezetek akármelyike új középiskolát akar felállítani, köteles e szándékát a létesítendő tanintézet megnyitva előtt, a vallás- és közoktatásügyi miniszternél bejelenteni.

A domesztikáról.

(Folytatás.)

És mit tanulunk meg ezen adatokból? Sok örvendetest, de sok elszomorítót is. Örvendetes az, hogy egyházmegyénk ugyan erős földbirtokban, mert a 23 polgári község összes földhatárából majd egy egész százalék (0.92%) az egyházaké; tőkéje felül van a 90 ezeren; teljesen iskolázatlan a munkóteleseknek csak 7.38%-a. Örvendetes, hogy belhivatalnokainak tisztességes fizetést nyújt (az acsádi, ábrányi s mártonfalvi tanítók kivételével), de azért egy lélekre nem esik 60 krnyi teher; a templomi perselypénz pedig haladja a lelkenkénti fél krt évente. De elszomorító a temérdek hátrány, mely $\frac{1}{5}$ millió frt értéket képvisel; elszomorító egyes egyházak sok adóssága s hogy még ma is, a népoktatási törvény keletkezése után 10 évvel, a tőkélyig 34% hiány van. Mikor fogjuk kipótolni ezt a hiányt s mikor fogunk még eljutni középiskoláinkra nézve is azon magaslatra, hova Molnár A. javaslata azokat helyezi?

De tanulhatunk abból a domesztikára nézve is; szereshetünk tájékozást a felől: birna-e még több terhet is egyházunk? Ugynevezett fényes egyházaink (Böszörmény, Nánás, Szoboszló a népesebbek közül s Ujváros, Nádudvar, Ladány, Hadház a kevésbé népesebbek közül) rendben vannak-e már otthon, hogy tőlük mindent várhassunk a szegényebbek segélyezésére, s vajjon a szegényebbek, melyeknek még szükségük van (nem értem Ábrányt s Mártonfalvát), nem tehetnének-e még valamit saját érdekükben?

Az eltagadhatlan tények meggyőzhették az olvasót, hogy nagyobb egyházaink sincsenek még rendben; de a kisebbeken sem oly nagy a teher, hogy jó akarattal ne segíthessenek magukon. Mert például Dorogon, hol a legkevesebb egyházi adót fizetik (egy lélekre csak 6.48 kr. esik, egyéb semmi). Acsádon, hol szintén igen csekély az adó, jóakarattal lehetne segíteni, hogy ne szoruljanak segélyre; viszont a nagyobb egyházaknak, ha iskolaügy tekintetében a törvény kívánalmának eleget akarnak tenni, csaknem még egyszer annyi egyházi adót kell kivetniök, mint mennyit jelenleg kivetnek.

Voltaképen segélyre köztünk csak Ábrány és Mártonfalva szorul. E helyeken már az adót emelni nem lehet, nem tanácsos, mert mindkét helyen több esik egy lélekre 1 frtnál. Ide segély kell évről-évre, még pedig olyan, hogy a híveken is könyítsen s a vallási ügyet is oltalmazza.

De hogy s miként?

Mielőtt erről szólanék, szabad legyen feltennem a kérdést, hogy midőn egyetemes közpénztárt akarunk: mit akarunk voltaképen? Ugy látszik, hogy némelyek csak a szükséggel küzdő s bomlani készülő egyházak megmentésére akarnak *segélypénztárt* s a domesztikáról szólván, ama szükséggel, nemzetiség s más vallás felekezetek által elnyomással fenyegetett egyházak megmentését sürgetik; erre kérik s hívják fel az egyház egyetemének figyelmét. Így Czelder M. is cikkem elején érintett röpiratában.

De már S—s falusi leveleiben (VI—VII.) a domesztika

alatt közpénztárt ért, minő az állami kincstár; olyan közpénztárt ért, melyből az egyházban szolgáló minden belhivatalnok nyerné fizetését, vagy jobban mondva: minden egyes egyház a meghatározott mennyiségű „*portióból*“ kifizetvén belhivatalnokait, a „*feleslegét*“ beszolgáltatná a közpénztárba, melyből aztán azon egyházak hivatalnokai fizettetének, melyeknek nincs elég jövedelmük. — Az országos, vagyis az egész egyházegyetemet illető segélypénztárt pedig ezen felül alkotná meg, a most meglevő tiszántuli alappal, mely aztán az építkezéssel foglalkozó szegényebb egyházaknak nyújtana kamatos, vagy kamat nélküli kölcsönt.

Szó sincs róla, hogy a *közpénztár* csakugyan az volna mit S—s a hivatalnokok, lelkészek s tanítók fizetésére állítana fel; az pedig, mit Czelder s ugyancsak S—s VII-ik levelében sürget, lenne a *segélypénztár*. Magam is azon nézetben vagyok, hogy mi sem volna óhajtabb, mint felmenteni elvalahára a kisebb egyházak belhivatalnokait is azon teher alól, mely szerint századok óta *maguk szedik* be fizetésüket (kisebb egyházakat mondtam, mert a nagyobbakban már régen nem így van); és ez által függetlenekké tétetnének a hívek részéről oly gyakran tapasztalható kicsinykedésektől. Csakhogy úgy látszik, hogy S—s megfelejtkezett azon óriási teherről, mely egy közpénztár felállításával együtt jár, nevezetesen a kezelési teherről. Az analog esetet megtaláljuk az államközpénztárnál. Mennyi temérdek hivatal terhet viseli az, mily roppant apparatussal kell örködnie a felett, hogy a kivetett adók oly mennyiségben s úgy szállíttassanak be, mint az állam érdeke kívánja. — Kezdve a legalsó fokú pénzügyi hivatalnokokon (*fináncz*), át a dohánybeváltó hivatalokon, fel egész a főszámvevő székig: a hivatalnokok ezreit találjuk, nem is érintve azon községi közegeket, melyek az adók mérték szerinti kivetésével s behajtásával foglalkoznak?

S ha mi szegény protestánsok nem beszélünk s beszélhetünk is milliókról, de még csak százezrekről sem azt még sem tehetjük, hogy meg ne emlékezzünk azon ezrekről, melyekbe a közpénztár kezelése, az adók kivetése, behajtása stb. stb. kerül. S—s úgy látszik figyelmen kívül hagyta ezt. — De tervezetében figyelmen kívül hagyott egyebet is. Nevezetesen az egyes egyházak, egyházmegyék s kerületek közigazgatási szükségleteit. Ő azt mondja, hogy vagyunk (mi tiszántuliak) 820 ezren. Ez behoz 820 ezer frtot; van annyi földünk, hogy ad évenként 180 ezer frtot; ez maga egy millió. Osztályozza a lelkészi s tanítói állomásokat s úgy találja, hogy az általa felvett „*szerényebb*“ mérvű díjazás mellett, kell a belhivatalnokoknak 960 ezer forint. Pedig csak egy millió forintunk lenne! Miből jönne be még a kezelési költség; miből az egyes egyházak közigazgatási s egyéb szükséglete? (Kimutatásomban pedig láttuk, hogy egyházmegyénk összes kiadásának csak 53%-a esik a belhivatalnokok fizetésére; a többi kezelési s más közigazgatási szükségletre megy.)

Zsigmond Sándor.

(Folyt. köv.)

A tiszáninnen való ref. egyházkerület tavaszi közgyűlése.

(Vége.)

Az egyházkerületi *népiskolai tanügyi bizottság*, hivatásához képest, több rendbeli jóraváló s tanügyeinket emelő

indítványokat tett a tanácskozás asztalára. Ennek kezdeményezésére határozatot el, egyebek közt, hogy az egyházlátogatók használatára szánt íven, most már egy különálló kettős rovat fog nyitni annak szigorú ellenőrzése végett: vajjon népiskoláinkban a mi kiadású könyveink taníttatnak és használhatók-e; továbbá mennyiben van keresztül vive azon tanterv, melyet egyházkerületünk a legközelebbi években megállapított és kötelezővé tett; sőt azon tanítókra, kik nem a tantervben kijelölt könyvet alkalmazták, 2 frt bírság is szabott. Ha e szigorú, de a körülmények által eléggé indokolt határozat pontosan végrehajthatik, szellemi és anyagi haszonnal lehet egyaránt összekötni s különösen nagyban emelheti a főiskola könyvkiadási üzletét, mely ha lelkes pártfogókra talál, egymaga is sokat változtatna a mostoha idők miatt reá is nehezedő erhek emelésén.

A múlt évi szeptember 10—13-ik napjain Debreczenben tartott konvent, az *énekügyi* tárgyában kinevezett bizottság ajánlatára elhatározta, hogy az egyházkerületek hívasának fel arra, hogy saját bizottságaik kebeléből nevezzenek ki tagokat egy *központi énekügyi bizottságba*, oly módon, hogy egyszersmind azoknak költségei felett is határozzanak. Egyházkerületünk ezen konventi határozatnak eleget tévén, a központi énekügyi bizottságba maga részéről tagokul: *Szentpéteri Sámuel*, *Fekete Károly* és *Fejes István* urakat választotta meg.

A múlt évi Sárospatakon tartott nyári közgyűlés határozata szerint, napi rendre lett volna kitűzve a sárospataki főiskolai pénztárnál megüresedett *ellenőri* hivatal betöltése. Minthogy azonban itt a késelelemben semmi veszély sem rejlik, s az alkalmazandó egyén megválasztása épen gondos széttekintést és megfontolást igényel, az állomás betöltése jövő közgyűlésünk egyik teendőjéül tartatott fel.

Néhai Szathmári Király Pál halálával az egyházkerületi pénzügyi választmány világi elnökségének helye megüresedvén, ennek betöltéséről is kellett gondoskodni. Elnökül egyhangulag *Ragályi György* felső-borsodi segédgondnok ur választatott meg; bizonyára mindnyájunknak nagy öröme, mert e kiváló férfiú méltán képezi egyházkerületünk dicsekvésének tárgyát s ügybuzgalomban, áldozatkészségben, igazságszeretben mindenkor példányképül szokott mások előtt járni s hagyományossá vált róla az a nevezetes adat egyházi életünkben, hogy évtizedek óta tartó egyházi közszolgálatának ideje alatt, még egyetlen közgyűlésünkről sem maradt el a legnehezebb körülmények között sem.

Betöltetett a *Gyöngyösi Sámuel* Tisza-Nánára lett távozása által megüresedett egyházkerületi dékáni hivatal is, *Kiss Károly* miskolczi lelkész választatván meg arra.

Az egyházi, fellebbezett peres ügyek közül több elvi fontosságú került eldöntés alá. Legnevezetesebb ezek között kétségen kívül a *miskolczi* egyház ügye. Miskolcznak ugyanis helyváltoztatás által üresedvén meg egyik papi állomása, választási törvényeink értelmében, az alsó-borsodi egyház kebelében működő lelkészi testület sorai közül kellett volna papot választania a törvényes határidő lefolyása alatt. Minthogy azonban ezt tenni elmulasztotta, az illető egyházmegye alkalmazta rá a törvényt s lelkészt rendelt számára. Ezt fellebbezte az egyház az egyházkerülethez, kérvén, hogy minthogy a fenálló törvényt megsérteni egyá-

lánban nem volt szándékában, engedtesse meg, hogy a kiszabott korlátok közt papot választhasson. Miután a tárgyhoz többet és több oldalról szólottak, szuperintendens ur következőben foglalta együvé az egyházkerületnek e tárgyban hozott határozatát: „Az alsó-borsodi egyházmegye csak a törvény értelmében járt el akkor, mikor a miskolczi egyházba lelkészt rendelt, azon ok miatt, hogy az a törvényben megszabott idő alatt a megüresedett lelkészi hivatalt az esperes ismételt sürgetése dacára sem töltötte be; tekintve azonban azt, hogy az egyház. a törvényt, saját vallomása szerint nem szándékozott megsérteni, hanem annak megváltoztatásáért folyamodott, az alsó borsodi egyházmegye határozata feloldatik s a miskolczi egyház utasítatik, hogy a törvényben megszabott határidőn belől, az egyházmegyei lelkészek közül magának papot válasszon. — Ugyanezen ügynek alkalmából egy küldöttség is neveztetett ki, azzal a megbizással, hogy a mostani választási törvényeket átvizsgálván és tanulmányozván, adjon javaslatot czélszerűbb törvények megalkotására.

Sok időt és hosszas tanácskozást vett igénybe a *harkányi* fellebbezett ügy is. Harkányban a lelkészválasztást nemcsak megsemmisítette az alsó-zempléni egyházmegye, hanem minthogy maga részéről nagymérvű korteskedést állapított meg, úgy némely választó egyháztagok, mint az elválasztott lelkész részéről is, szintén alkalmazta az ide vonatkozó törvény rendelkezését s a korteskedő egyháztagokat megfosztotta az új választásnál szavazati joguktól, az elválasztott lelkészt pedig az újabb kijelöltségtől. Egyházkerületünk az egyházmegye ítéletének a választó tagokra vonatkozó részét helyben hagyta; a lelkészt pedig kellő bizonyítékok elégtelensége miatt felmentette s jelöltségét az újra elrendelt választásnál megengedte.

Az *izsipi* és *szőlőskei* fellebbezett ügyek megvizsgálására és arról való jelentéstételre egy küldöttséget nevezett ki az egyházkerület.

Az egyes egyházmegyék házi ügyeik mellett több rendbeli javaslatot és indítványt is terjesztettek fel. Ezek között leginkább közérdekű *Tornának* indítványa, melyben kérte, hogy az egyházkerület gondoskodjék valamely arányosabb kulcsról az *államsegély kiosztására* nézve. Egyházkerületünk azonban, mint már ezt máskor is tette, jelenben is kénytelen volt kijelenteni a fölvetett indítvánnyal szemben, hogy a mostaninál arányosabb és méltányosabb kulcsot lehetetlen még csak gondolnia is akkor, mikor jelenben a segély kiosztásánál mindenkor a legnagyobb és legégetőbb szükségek fedezése s általában a segélyért folyamodó egyházak helyzetének figyelembe való vétele az irányadó, úgy általában a segélynyújtásra, mint az adomány mértékére nézve is.

A *sárospataki főiskolának* több rendbeli, leginkább gazdasági ügyeire vonatkozó kérdései és jelentései a legközelebbi Sárospatakon tartandó közgyűlésre tétettek át elintézés végett. Csakis két ügy tárgyalatott halaszthatlan volta miatt: a *détéri* és *gyöngytallói* jószág ügye. — Még a jelen évi januárius 16-ik napján Sárospatakon megtartott rendkívüli egyházkerületi gyűlés elhatározta ugyanis, hogy a főiskola és ungi egyházmegye tulajdonát képező *détér-ajnácskői Horváth Mária-féle* birtok eladassék. Az elárusítás akkoriban egy küldöttségre bízott. Most jelentetett,

hogy a birtok 26 ezer frtért eladatott s a vevő az egész vételért, három, nevezetesen 12, 5 és 9 ezer frtos részletben köteles kifizetni. Egyházkerületünk az eladást helyben hagyta s elhatározta, hogy a vételéből a főiskolát illető részlet a legsürgősebb vagy leginkább terhelő adósság törlesztésére fordíttassék.

A másik főiskolai nevezetesebb gazdasági ügy azon új bérleti ajánlat volt, melyet a györgytalló jelenlegi bérletje Fráter Sándor ur tett. — Ő nevezetesen, nem messze lévén már a mostani bérlet, meghosszabbítást kért, oly ajánlat mellett, melynél fogva kész lemondani egyszersmindenkorra a mostani bérleti szerződésben kikötött azon kártalanítási jogáról, melynél fogva például vízáradás esetén, csak a szárazon maradt területek jönnek bérleti felszámítás alá. Az ajánlott 20 év bérleti idő alatt, emelkedő fokozatban fizetné a főiskolának 5, 6, 7, 8 ezer frt évi bérösszeget. Ez ajánlatot egyházkerületünk, egy küldöttség előleges megbeszélése után, elvben elfogadta s a bérleti szerződés pontjainak megállapítása végett egy szakértő küldöttséget nevezett ki.

Mitrovics Gyula,
egyházkerületi aljegyző.

A vasárnap ügyében.

A magyarországi ref. egyház egyetemes konventéből a vasárnap megünneplése tárgyában, a belügyminisztériumhoz intézett feliratra,*) konventi elnök id. báró Vay Miklós urhoz következő válasz küldetett:

232. sz. Nagyméltóságú báró úr! A vasárnapok és nagyobb ünnepek első napjainak megünneplése érdekében tett nagybecsű előterjesztése folytán van szerencsém nagyméltóságodat tisztelettel értesíteni, miszerint az összes közigazgatási hatóságok elutasíthatlan kötelességei közé tartozik az 1868. évi LIII. t. cz. 19. §-a alapján, az abban megjelölt korlátok között, a vasárnapok és ünnepnapok megtartása felett örködni. A mennyiben netalán ez érdekében az illető tisztviselők vagy előljárók részéről a törvényes intézkedések meg nem tételnének, ha az ily mulasztások minden egyes esetben a felelősséggel hatóságoknak feljelentetnek, a törvény rendelkezésének mindenkor érvény fog szereztetni. Fogadja nagyméltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását. Budapest, 1880. évi május hó 5-én.

Tisza Kálmán.

A leiratban foglalt intézkedés és útasítás aligha elégti ki azokat, kik a vasárnap és ünnepnapok megünneplése iránt komolyan és bensőleg érdeklődnek. A mi hazai viszonyaink között közvetlen intézkedést óhajtottunk volna, nevezetesen a mint a feliratban is hangsúlyozva volt, határozott megtiltását annak, hogy a vásárok vasárnap tartathassanak, hogy zajos közműveltségek rendeztessenek; továbbá mindenféle polgári hatósági hivatal szüneteljen s a polgári hatóságoknak kötelességük legyen a legerélyesebben örködni s a vasárnap megrontóit kellőleg fegyelmezni stb. — Most tehát már az egyház közegei vannak hivatva első sorban a helyes út és mód feltalálását megkísérteni, hogy e társadalmi bajt valamiképp orvosolják és meggyógyítsák; a mire ugyan alig lesznek képesek, mindaddig, míg határozott

*) Kézölve volt a „Prot. Hetilap” mult évi 49. számában.

büntetések nem állapíthatnak meg országos törvényben a vasárnap megrontóira s a rendőrség teendői közé nem soroztatik e tekintetben az örködés és ellenőrzés, a mint erre példákat épen a legszabadabb államokban Amerikában s Angliában is találhatni.

T.

Adakozás.

Folytatása az aradmegyei árvizkárosult egyházak részére gyűlt könyöradományok kimutatásának.

Az egyházkerületi pénztárnoki hivatal utján: heves és nagy-kunsági egyházvidék (harmadik küldemény) 58 frt 79 kr; békés-bánáti egyházvidék (negyedik küldemény) 226 frt 82 kr; debreczeni egyházvidék (harmadik küldemény) 27 frt 10 kr; nagybányai egyházvidék 21 frt 85 kr; felső-szabolcsi egyházvidék 21 frt. Egyenesen hozzám: beregi egyházvidék 26 frt 58 kr; máramaros-ugocsi egyházvidék 54 frt 15 kr; ez utóbbihoz járultak: Bökény 31 kr; Péterfalva 1 frt 75 kr; Tivadar 51 krt; Forgolány 1 frt 30 kr; F.-Ardó 91 kr; Tekeháza 50 kr; Gyulaj 1 frt 30 kr; Dabólcz 60 kr; Akli 40 kr; Tur-Terebes 60 kr; Bábony 1 frt; T. Váralja 1 frt; Halmi 1 frt; Nevetlenfalva 1 frt; F.-Almás 1 frt; Huszt 3 frt; Visk 10 frt; Técső 4 frt; Hosszúmező 9 frt; M.-Sziget 2 frt; Nagy-Szöllős 6 frt, Fancsika 80 kr; T.-Keresztúr 37 kr; T.-Ujlak 27 kr; Salánk 4 frt 73 kr; F.-Patak 60 kr; Verbőcz 20 kr. — A nagy-szalontai egyházvidékből Pankota 2 frt 51 kr. Összesen 438 frt 80 kr.

Ezen összegből elküldtem a bél-zeréni egyháznak 137 frt 1 krt, lelkésznek 76 frt, tanítónak 43 frt 35 krt; a nagy-zeréni egyháznak 70 frt 70 krt; lelkésznek 7 frt 30 krt; f.-gyarmati egyháznak 70 frt 70 kr, lelkésznek 7 frt 30 krt. a vadászi egyháznak 26 frt 44 krt; összesen 438 frt 80 krt. A mult alkalommal kimutatott 2276 frt 71 krral begyűlt s kiosztatott összesen 2715 frt 51 kr.

A jó szívű adakozók fogadják hálás köszönetemet.
Komádi. 1880. május 4.

Nagy Dániel,
esperes.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

A tiszántuli ref. egyházkerület tanügyi bizottsága, mely üléseit Debreczenben május 19., 20. és 21. napjain tartotta, a konvent által általánosságban elfogadott s az egyházkerületekhez véleményezés végett kiadott tanügyi tervjavaslatot letárgyalta s azon több módosításokat tett. A tárgyalás eredményéről jövő számunkban bővebben megemlékezünk.

A középtanodai törvényjavaslat tárgyában tanácskozás. — A magyarországi ref. egyház püspökei és főgondnokai június 1. napján Budapestben ismét tanácskozni fognak a középtanodai törvényjavaslat tárgyában. A képviselőház tanügyi bizottsága, ugy látszik, kevés figyelmére méltatta a püspökök és főgondnokok fölterjesztésében foglalt kifogásokat és aggodalmakat a törvényjavaslatra nézve; és több sérelmes pontok a prot. egyház autonomicus jogait csorbító intézkedések állapították meg: a melyek irányában erkölcsi súlyos kötelessége azon testületnek felszólalni, tiltakozását és kérelmét kijelenteni.

Tanáregyesületi gyűlés. A tiszántuli ref. középiskolai tanáregyesület ez évi közgyűlését július 9. és 10. napjain Szatmár-Németiben fogja megtartani. A gyűlés tárgyai előre láthatólag igen érdekesek és nem kis fontosságúak lesznek. Felolvasásra a szokásos megnyitó beszéden és évi jelentésen kívül ki van tűzve *Ladányi Gedeon* tiszteletbeli tag tuda-

mányos értekezése: „A vallás az emberiség őskorában,“ továbbá *Bokor József* sáros-pataki tanár jelentése a külföldi és hazai tanügy múlt évi nevezetesebb mozzanairól s egyes részletek bemutatása a szatmár-németi ref. gymnázium történetéből, melyet *Kovács István* ottani tanár eredeti források után nagy szorgalommal dolgozott ki. Eszmecsere tárgyul felvételik *Ladányi Gedeon* értekezése nyomán a gymnáziumokban fenálló önképző körök ügye, továbbá az egyházkerületben felállítandó tanári nyugdíj- és gyámintézet tervezete s az új gymnáziumi tanterv. Bejelentetik a múlt évi közgyűlésen kitűzött 100 frankos pályázat eredménye, melyről *Békési Gyula*, *Beczner Frigyes* és *Katona Mihály* bírálók tesznek jelentést, tárgyalatni fognak ezeken kívül a beérkezendő indítványok és egyéb folyó ügyek. — Szatmár-Németi város tanügypártoló lelkes közönsége — mint egyik helyi lapban olvashatjuk — a legszívesebb vendégszeretettel várja s fogja fogadni az egyesületet és reményünk van, hogy az egyesületi tagok részéről sem fog hiányozni a kellő buzgóság és meleg érdeklődés.

JELENTÉS. — A sáros-pataki reform. főiskolában az 1879/80. iskolai évet bezáró vizsgálatok következő rendben fognak megtartatni:

I. A gymnáziumban. Junius 14., 15., 16-án, négy elnökség alatt, a négy alsó osztály vizsgálata, mindeniké saját tantermében; ezután a fegymnázium vizsgálata, ily rendben:

1-ső elnökség: V. osztály saját tantermében, hétfő jun. 21. d. e. latin, d. u. vallás; kedd, jun. 22. d. e. mennyiségtan, d. u. magyar; szerda, jun. 23. d. e. német, d. u. történelem; csütörtök, jun. 24. d. u. görög; péntek, junius 25. d. u. természetrajz. — 2-ik elnökség: VI. osztály saját tantermében, hétfő, jun. 21. d. e. német, d. u. természetrajz; kedd, jun. 22. d. e. latin, d. u. vallás; szerda, jun. 23. d. e. görög, d. u. magyar; csütörtök, jun. 24. d. u. mennyiségtan; péntek, jun. 25. d. u. történelem. — 3-ik elnökség: VII. osztály saját tantermében, hétfő, jun. 21. d. e. latin, d. u. történelem; kedd, jun. 22. d. e. magyar, d. u. mennyiségtan; szerda, jun. 23. d. e. görög, d. u. természettan; csütörtök, jun. 24. d. u. német; péntek, jun. 25. d. u. vallás. — 4-ik elnökség: VIII. osztály tantermében szerda jun. 23. gyorsírást, péntek, jun. 25. francia.

Junius 17., 18., 19-én a tanügyi bizottság előtt szóbeli érettségi vizsgálat.

Junius 26—30-án magánvizsgálatok.

Jegyzet. 1. A négy alsó osztály betűrendben csapatonként megy be, s minden tantárgyból egyfolytában tesz vizsgálatot, kivéven a vallást és éneklést melyekből az I-ső, II-ik osztály junius 11-én, a III-ik és IV-ik: 2-én állja ki a vizsgálatot. Ugyanezen napokon lesz a vizsgálat a rajzból és szépírástból is.

2. Az előkészítő osztály (progymnázium) vizsgálata junius 14-én lesz.

3. Junius 13-án délután a fegymnáziumi énekkar és zenetanulók vizsgálata fog tartatni; ezek végeztével testgyakorlati mutatványok.

II. Az akadémiában. A vallás- és egyháztudományi, valamint a bölcsészeti szakban a colloquiumok a rendes előadási órákon és tantermekben tartatnak, minden nap junius 30-ig.

A jogi és államtudományi szakban az alap- és államvizsgálatok letehetéseért a folyamodványt a szakelnökhöz kell beadni, junius 15—20-ik napjáig bezárólag. A vizsgálatok határnapjának kitűzéséről az illetők hátratilag fognak értesítettetni.

Jegyzet. Jun. 20-án vasárnap d. e. istenizszolet a városi nagy templomban; ezután a főiskola imatermében igazgatói jelentés a lefolyt iskolai évről; ezzel kapcsolatban az akadémiai pályadíjakat nyert művek jellegű leveleinek felbontása; délután ugyancsak a főiskolai imateremben az ifjúsági énekkar vizsgálata, szavalási verseny s a pályadíjak kiosztása. Junius 28-án és 29-én egyházkerületi közgyűlést megelőzőleg, b. e. dr. Soltész János felett emlékezés fog tartatni.

Midőn a fentebbi vizsgálati rendet közzéteszszük: a t. cz. születek, gyámokat, pártfogókat s általában a tanügyi barátait tisztelettel meghívjuk és szívesen fölkérjük a megjelenésre.

Sáros-Patak, május 12. 1880.

Az igazgatóság.

A „Protestáns theologiai könyvtár“ előfizetőinek névsora az 1880. 1881. 1882-iki 3 éves cyclusra. (Folytatás.)

71. Ónody Zsigmond r. l. Felső Gellér; 72. Tóth Mózes r. l. Felvincz; 73. Gulyás Lajos r. l. Nagy Bánya; 74. Buk László birtokos, Margita; 75. Antal Gábor tanár, Pápa; 76. Kis Gábor r. l. Pápa; 77. Horváth Lajos tanár, Pápa; 78. Pápai ref. főiskola könyvtára; 79. Reichert Gyula ev. s. l. Mezőkényes; 80. Achim Ádám ev. l. Szarvas.

81. Édes Ábrahám r. l. Sály; 82. Édes Albert nyug. ref. esp. É.-Ders; 83. Honécy Géza tanár, Miskolcz; 84. Varga László r. l. Sziget-Monostor; 85. Horváth Sámuel ev. l. Tót Komlós; 86. Beszterc e-bányai ev. gymnázium; 87. Zsigmond Ferencz ref. vallástanár, Nagyvárad; 88. Kocsis József r. l. K. Szántó; 89. Szabó Károly r. l. Ártánd; 90. Engi Ferencz tanító, Ártánd.

91. Zemán János, Margonya; 92. Unitárius Dávid Ferencz kör, H. Sz. Pál; 93. Ember Károly r. l. Fúrta; 94. Szőlősi Antal r. l. Makó; 95. Csécsi Miklós r. l. Makó; 96. Szalárdi Antal tanár, Makó; 97. Szél Ákos ügyvéd, Makó; 98. Juhász Antal ügyv. Makó; 99. Kovács István ref. kántor, Makó; 100. Makói ref. gymnázium könyvtára.

101. Zöld József ref. s. l. Makó; 2. Apostol Mihály r. l. Varbó; 3. Bálteki Lajos r. s. l. Kaba; 4. Thebusz János ev. l. Zólyom; 5. Benczik Sámuel ev. s. l. Zólyom; 6. Hamaliár Károly gyógyszerész, Rima-Szombat; 7. Vizsolyi Gusztáv egyh. m. gondnok, Alsó-Pél; 8. Greifenstein István ev. s. l. Buda; 9. Gaal György r. l. Köröshegy; 110. Görömbei Péter r. l. Nagy Kálló.

Utánvételt rendelték: 111. Pap Lajos r. l. K. Sz. Péter; 2. Trsztyenszky Gyula ev. esp. N. Geresd; 3. Pap Zsigmond r. l. N. Ernye; 4. Simó Géza r. l. Mező-Bánd; 5. Molnár Lajos r. l. Harasztkerék; 6. Szász Károly r. l. Ny. Szereda; 7. Ravasz János r. l. Mező-Kövesd; 8. Vas Tamás r. l. Marosvásárhely; 9. Rákosi Lajos r. l. Lukafalva; 120. Benedek Dénes r. l. Makfalva.

121. Horváth József r. p. j. Marosvásárhely; 2. Bari Zsigmond r. p. j. Marosvásárhely; 3. Tóth Márton r. l. Sővár; 4. Szekeres Mihály r. l. Takácsi; 5. Pecz Gyula ev. l. Mező Berény; 6. Ér- és Berettyó-melléki ref. papi olvasóegylet, Ér-Mihályfalva; 7. Orosz Endre r. s. l. Halas; 8. Bicó Pál r. s. l. Lovas-Berény; 9. Kuzma Adolf ev. l. Tót Pelsőcz; 130. Demeter Sámuel r. l. Zágón.

131. Jezsovits Pál ev. l. Czinkota; 2. Fábián Mihály r. l. Harkány; 3. Kun Károly r. l. Zsibó; 4. Föld-s György r. l. Marosujvár; 5. Svarkay Lajos r. l. Haraszi; 6. Thuri Károly r. s. l. Miszla; 7. Gömöri ref. egyházmegye könyvtára, Tornalya; 8. Fűzi Sándor r. l. Torda; 9. Nagy János unit. p. j. Ny. Sz. László; 140. Fejér Ambrus r. s. l. Nagy Körös.

141. Molnár Dénes r. l. Kéty; Takács József r. l. Pánd; 3. Kúr Bálint r. s. l. Sárbogárd; 4. Bocsor Béla r. s. l. Szőlád; 5. Katona Endre r. l. Hajdu-Nánás; 6. Vári Szabó Sámuel r. l. Tiszaföldvár; 7. Varga Gyula ev. s. l. Répcelak; 8. Kund Sámuel ev. l. Répcelak; 9. Kulcsár Sándor r. l. Ujvidék; 150. Török József ev. l. Cz-gléd.

151. Csikai Imre r. l. Duna Vecse; 2. Szilágyi Benő r. l. Gyömrő; 3. Bajó Károly r. l. Vejtő; 4. Makay Dániel r. l. Ungvár; 5. Varga Sándor r. s. l. Sepse; 6. Magyar István r. s. l. Pelsőcz; 7. Szentpéteri Sámuel r. l. Pelsőc; 8. Wass Lajos r. l. Bodok; 9. Antos János birt. egyh. megyei gondnok, Abony; 160. Tóth József nevelő, Abony.

(Folyt. köv.)

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **Joo István.**

Főmunkatárs: **Tóth Sámuel.**